

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/349111560>

СПЕЦИФИКА НА ОСИГУРИТЕЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПРИ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНИ

Conference Paper · January 2020

CITATIONS

0

READS

44

2 authors:

Ваня Георгиева

Agricultural University Plovdiv

24 PUBLICATIONS 14 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Nadezhda Blagoeva

Agricultural University, Plovdiv, Bulgaria

30 PUBLICATIONS 19 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

СПЕЦИФИКА НА ОСИГУРИТЕЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ПРИ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНИ

Ваня Георгиева, Надежда Благоева

Abstract: *The social security as a main element of the whole social policy is one of the instruments for a counteraction of the negative trend of an outflow of the workers in the agricultural. In the current investigation the authors aim to analyze in a historical aspect the social security legislation affecting the agricultural sector in Bulgaria. The advantages and disadvantages of the current social security system affecting agriculture are defined. A comparative analysis has been made with the practice of other countries in the part of the privileges in the social security of the farmers. The insurance legislation should set up instruments to stimulate and support the employed in the agricultural sector in Bulgaria. Farmers' unions could play a role in securing insurance systems and helping their members secure and obtain benefits. A relief for the self-employed in the agricultural sector is the creation of more flexible conditions for a payment of the social security contributions. It is proposed to introduce differentiated minimum social security incomes for the contributions according to the area in which the farmer operates.*

In an addition the applying of a one-day and a weekly employment contracts will ease employers who hire seasonal workers. The establishing of early retirement opportunities for agricultural workers is a fair act because of the severe working conditions. The agriculture is one of the riskiest sectors in the terms of accidents at work. Workers suffer 1.7 times more occupational accidents and 3 times more fatal accidents than the average. The authors believe that there is a great sense in the compulsory insurance for occupational accidents and diseases and for farmers - self-employed persons in Bulgaria.

Key words: *agriculture, employed farm workers, farmers, social security*

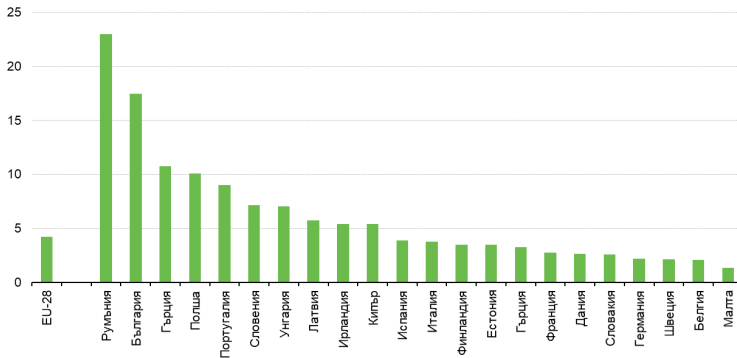
I. ВЪВЕДЕНИЕ

Петото европейско проучване на благосъстоянието и условията на труд на земеделските производители в държавите – членки на Европейския съюз (ЕС – 27), и в съседните страни поставиха на преден план редица въпроси [1] – [4]. Проучването е проведено през 2010 г. и включва 44 000 респонденти от 34 европейски страни. Оказва се, че земеделските производители имат много дълги работни дни (жените са работили средно 64,0 часа и мъжете 53,4 часа на седмица) на фона на ниски доходи в сравнение с другите сфери на иконо-

миката (900 евро за мъжете при средна заплата 1323 евро и 600 евро за жените при средна заплата 927 евро). Освен това значителна част от заетите в селското стопанство съобщават, че работата им е засегнала тяхното физическо здраве (жени – 46%, мъже – 40%) [2]. Селското стопанство е сред секторите, в които има повече работници с риск за психичното здраве (жени – 30%, мъже – 22%), отколкото средно в Европа [1]. Аграрният сектор е един от секторите с най-висока експозиция към комбинирани физически рискове и най-малко удовлетворение от условията на труд [1].

„Социалните“ проблеми в селското стопанство водят до отлив на заетите в него през последните десетилетия [5]. Тази тенденция е валидна както общо за Европейския съюз, така и за Бъл-

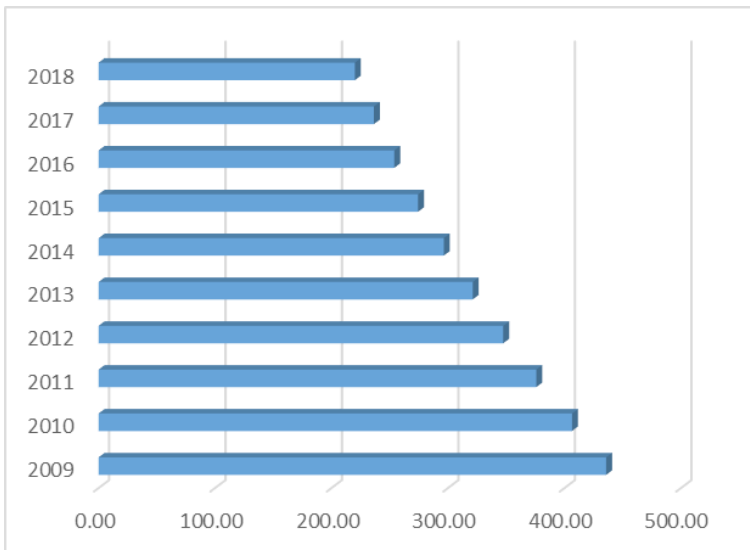
гария. По данни на Евростат за 2016 година България е една от страните с най-висока заетост в селското стопанство като процент от общата заетост (Фиг. 1).

Фиг. 1. Заетост в аграрния сектор като процент от общата заетост по данни на Евростат

Вложеният в отрасъла труд обаче намалява с всяка следваща година (Фиг. 2).

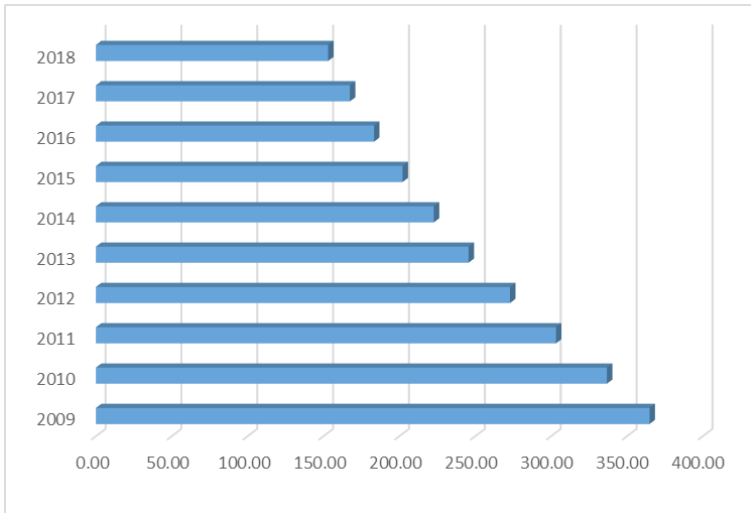
И въпреки че причините за това са комплексни, това не е в полза на сектора.

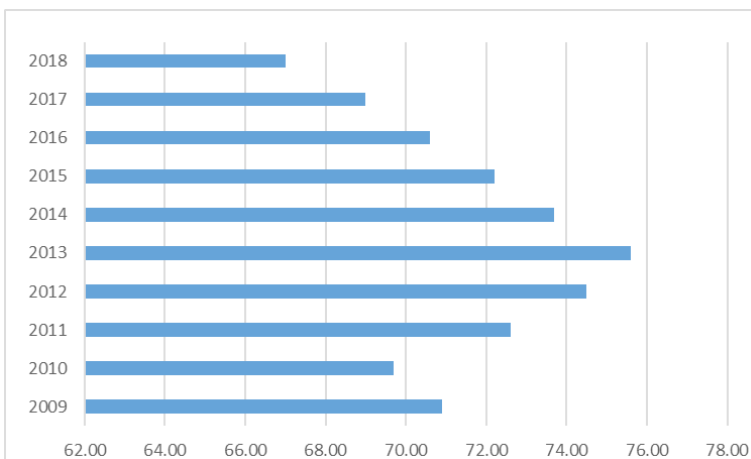
Фиг. 2. Вложен труд в аграрния сектор в България в абсолютни стойности, 1000 годишни работни единици по данни на Евростат

Тази тенденция е характерна както за заетите, на които се изплаща възнаграждение, така и за самонаетите

– самоосигуряващи се и членовете на техните семейства, които не получават заплата (Фиг. 3 и Фиг. 4).

Фиг. 3. Вложен труд в аграрния сектор в България от заетите на трудово възнаграждение в абсолютни стойности, 1000 годишни работни единици по данни на Евростат

Фиг. 4. Вложен труд в аграрния сектор в България от заетите без заплащане в абсолютни стойности, 1000 годишни работни единици по данни на Евростат

В рамките на ЕС селскостопанският сектор работи в рамките на Общата селскостопанска политика (ОСП). ОСП беше реформирана няколко пъти през

годините и на 1 юни 2018 г. Европейската комисия представи предложения за допълнителни промени след 2020 г. Предложените девет цели на тази бъ-

деца ОСП подчертават централната роля на земеделските стопанства и земеделските стопани в посрещането на предизвикателствата, свързани с изменението на климата, със създаването на жизнеспособни селски райони, със запазване на селските пейзажи, с грижа за околната среда и с опазване на качеството на храните и здравето. Тези икономически, екологични и свързани с климата и социално-икономически предизвикателства изискват земеделските производители да бъдат в сърцето на европейските селски общности. Противопоставянето на негативната тенденция за отлив на заети в селското стопанство е ключова задача, която трябва да търси решение в различни посоки. В смисъла на настоящата статия социалната политика и в частност социалното осигуряване като неин елемент са един от инструментите за противодействие.

В статията авторките си поставят за цел да анализират в исторически аспект осигурителното законодателство, засягащо аграрния сектор в България. Дефинират се предимствата и недостатъците на настоящата осигурителна система, засягаща селското стопанство. Извършен е сравнителен анализ с практиката на други страни в частта на привилегиите при осигуряване на земеделските стопани.

II. МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Разработването на настоящото изследване се основава на данни от Евростат и Националния статистически институт. Приложена е система от логически методи, като методите на ин-

дукция и дедукция, анализ и синтез, абстрактно-логическият подход, методът на сравнителния анализ, историческият метод, графичен метод.

III. ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЕТИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В БЪЛГАРИЯ ДО 1999 ГОДИНА

Системата на социалното осигуряване в България започва да се изгражда веднага след Освобождението. Факт е обаче, че населението, занимаващо се със земеделие, въпреки че представлява значителна част от общото население, не е обхванато от нея почти до 1944 г. През 1941 г. при Иван Багрянов, министър на земеделието в кабинета на Георги Кьосеиванов, е приет Закон за пенсиониране на земеделците [6]. С него България става първата страна в света, която осигурява старините на земеделските стопани, навършили 60 години.

От 1 януари 1949 година влиза в сила Закон за общественото осигуряване [7], който подменя фундаменталния принцип, че правото на пенсия се поражда от участието с осигурителни вноски в съответния фонд, а не от положения труд. Съгласно с неговите разпоредби кооперативните служители и работници, както и членовете кооператори на трудовите производителни занаятчийски кооперации, задължително се осигуряват за всички осигурителни случаи: болест, майчинство, трудова злополука и инвалидност, старост – и смърт. Работниците и служителите, които получават заплата, надница или възнаграждение по надничния блок,

задължително се осигуряват за безработица.

Осигуровката „Болест и майчинство“ се изразява в следното: осигурените имат право на медицинска помощ в случай на болест, майчинство, злополука и професионално заболяване от деня на постъпването им на работа. Медицинската помощ обхваща амбулаторно, домашно, болнично, санаториално лекуване, зъболечение, лекарства, протези, курортно лечение, лекуване при минерални бани. Ползването на тая помощ е безплатно, като освен това на заболелия служител плащат пътни пари във връзка с лекуването.

Право на безплатна медицинска помощ имат и членовете на семейството на кооперативния служител.

Безплатната медицинска помощ се ползва:

- до 6 месеца, ако служителят има участие с вноски по-малко от 2 месеца;
- до 9 месеца, ако служителят има участие с вноски 8 месеца непрекъснато в продължение на 2 години;
- до 12 месеца, ако служителят има участие с вноски 3 години непрекъснато в продължение на 5 години;
- докато трае нуждата от лечение при боледуване поради трудова злополука, професионално заболяване и други страдания, придобити по повод на изпълнението на служебните задължения, както и поради туберкулоза.

Придобитото право на медицинска помощ не се губи, макар и да не се правят вноски, в следните случаи:

- при уволнение, ако служителят заболяе до изтичане на месеца от деня на уволнението;
- за работници и служители при сезонни производства – през времетраенето на мъртвия сезон, и
- за осигурени повикани на редовна военна или трудова бригада до изтичане на три месеца от освобождаването им от служба.

На медицинска помощ имат право членовете на семействата на осигурения:

- съпругът или съпругата, ако са безработни;
- децата до навършване на 21-годишна възраст или докато учат в учебни заведения до навършването на 25-годишна възраст;
- родителите, живеещи в едно домакинство с осигурения.

Във връзка с медицинската помощ на 31 август 1949 година в „Държавен вестник“ е обнародван правилник, който урежда и правото на наднично обезщетение и помощи в случай на заболяване, майчинство, трудова злополука и професионално заболяване.

Осигуреният през времето, прекарано в отпуск по болест, трудова злополука и професионално заболяване, получава наднично обезщетение в размер:

- при болнично лечение – 45% от средната надница през последните 2 месеца преди заболяването, ако е глава на семейство, и 20% – ако не е глава на семейство,
- при домашно лечение – 65% от същата надница.

За осигурен, работил непрекъснато в едно и също предприятие, горните проценти се увеличават с:

- 10% – за осигурен, работил най-малко 3 години,
- 20% – за осигурен, работил най-малко 5 години.

Осигурителните вноски са определени на базата на Наредба относно размерите и реда на внасяне на вноските по Закона за общественото осигуряване [8]. Наредбата засяга и кооперативните сдружения, чиито работници и служители се осигуряват по Закона за общественото осигуряване.

Вноските за осигурените, заплащани по надничния блок или щатните таблици за кооперативните служители, се правят чрез така наречената единна осигурителна марка. С единната осигурителна марка се правят вноските за осигуровките: „Болест и майчинство“, „Инвалидност, старост и смърт“, „Злополука“, „Безработица“, които общо съставляват 12,5% от средната осигурена надница, и за „Отдих и култура“. Последната вноска е определена като твърда сума и се поделва поравно между работодателя и работника или служителя. Отделна вноска за фонд „Здравна застраховка“ не се прави, тъй като същата е включена в единната осигурителна марка. Осигурителните вноски се правят всяка седмица и се заплащат от работодателя – кооперацията. От надниците на работниците и служителите се удържа само твърда вноска за фонд „Отдих и култура“.

Осигурените лица притежават осигурителна книжка, в която в началото на всяка седмица се залепват осигури-

телна марки за цялата седмица независимо от изработените през седмицата надници. Ако осигуреният напусне през седмицата и постъпи на работа другаде, новият работодател изплаща на стария съответната част от направената осигурителна вноска. За работниците и служителите, на които се плаща заплата по ведомост съгласно с щатна таблица, вноските се правят също чрез осигурителни марки.

Осигурителните вноски се изчисляват върху надниците или заплатите, като не се начисляват върху изплатените суми от кооперациите за:

- данък общ доход;
- семейни добавки и еднократни помощи;
- производство над нормата;
- извънреден труд;
- възнагражденията в натура, като храна, квартира, облекло;
- пътни и дневни при командировка.

Така се правят и вноските за членовете кооператори при трудовопроизводителни занаятчийски кооперации, на служителите и работниците при занаятчийски и индустриални отдели при други кооперации и за всички работници и служители при кооперативните стопански предприятия.

Вноските на занаятчиите – членове на трудовокооперативните земеделски стопанства, които работят в занаятчийските и индустриалните отдели при същите, са изцяло за сметка на осигурения и се правят по посочения по-горе ред чрез облепване на осигурителните им книжки с осигурителни марки.

Член-кооператорите на трудово кооперативните земеделски стопанства

(ТКЗС) – земеделски стопани подлежат на задължително осигуряване по Закона за общественото осигуряване. Те правят вноски само за осигуровката „Старост“ до навършване на 55 години за жените и 60 години за мъжете – 300 лв. годишно. Член-кооператорите на ТКЗС над посочената възраст също се осигуряват, като внасят 1200 лв. годишно.

Осигурителните вноски се правят от кооперацията веднъж годишно до 1 октомври всяка година, като вноските са за сметка на, както следва:

- за тези, които не подлежат на облагане с данък върху общия доход, тези вноски се вземат от социалния фонд при стопанството;
- за тези от членовете, които подлежат на облагане с данък върху общия доход, ТКЗС поема половината от вноските, а другата половина се удържа от самите осигурени.

Този ред важи и за член-кооператорите пенсионери.

Кооперативните служители, работници и член-кооператори на трудово-производителни занаятчийски кооперации имат право на семейни добавки. Средствата за изплащане на семейните добавки се набират от процентната вноска в размер на 5%, която кооперацията плаща до 10-о число на следващия месец. Вноската се изчислява върху плащаните от кооперацията надници, заплати и всички други възнаграждения.

Член-кооператорите на ТКЗС не получават семейни добавки, нито пък стопанството прави вноска за семейни добавки.

Размерът на семейните добавки е еднакъв за всички осигурени, т.е. не зависи от вноската и се увеличава за всяко следващо дете. Семейните добавки се изплащат заедно със заплатата или надницата.

Законодателството, свързано с пенсионирането на член-кооператорите – земеделски стопани, е отделно от това на останалите осигурени. Законът за пенсиониране на земеделските стопани – кооператори, в сила от 1.01.1957 г., обхваща само риска старост. По-късно този закон се изменя и обхваща и риска трудова злополука. Три години по-късно влиза в сила нов закон, който обхваща риска инвалидност и по който се отпускат и наследствени пенсии, увеличават се основните размери на пенсиите. Постепенно пенсионното осигуряване на член-кооператорите – земеделски стопани, и осигуряването на работниците и служителите се изравняват като обхват на рисковете. Процесът на уеднаквяване на условията за пенсиониране на земеделските стопани – кооператори, с тези на работниците и служителите, адвокатите, културните дейци и др. продължава до 1975 година чрез постепенното разширяване на социалното осигуряване на земеделските стопани – кооператори, и въвеждането на краткосрочното осигуряване и при тях. От 1975 година те се пенсионираат по разпоредбите на Закона за пенсиите [9].

IV. ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЕТИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В БЪЛГАРИЯ СЛЕД 2000 ГОДИНА

През този период започна реформа в българското осигурително законодателство. През 1998 година бе приет Закон за здравното осигуряване [10], през 1999 – Закон за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване [11], а през същата година – и Кодекс за задължително обществено осигуряване [12]. Последният влиза в сила от 1 януари 2000 г. и включва държавното обществено осигуряване при старост, общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, смърт, както и допълнително задължително пенсионно осигуряване.

Освен нормативно обезпечаване реформата в социалното осигуряване предполага определена институционална база. Националният осигурителен институт и Националната агенция по приходите са съвременните институции, гарантиращи социалната сигурност на гражданите.

Заетите в селското стопанство в България можем да разделим на две групи – земеделски стопани, които се самоосигуряват и работници и служители, които са наети. Вторите се осигуряват по общия ред за всички осигурени лица, назначени на трудов договор.

Днес почти всички земеделски стопани са обхванати от социалното осигуряване, независимо от дохода. Социалната сигурност се характеризира с принципите на задължителност, всеобхватност и солидарност.

Държавното обществено осигуряване за пенсия е задължително за земе-

делските стопани, като по този начин държавата гарантира правото им на пенсия. От това задължение са освободени само пенсионерите, които дължат единствено здравни вноски, но те могат да се осигуряват по желание с цел увеличаване на размера на тяхната пенсия. По желание земеделските стопани могат да се осигуряват за рисковете общо заболяване и майчинство, което обезпечават правото им на обезщетения за временна нетрудоспособност поради болест и майчинство. Тези от тях, които са родени след 31.12.1959 година, подлежат на допълнително социално осигуряване, което им дава възможност за получаване на втора пенсия. Здравното осигуряване също е задължително за земеделските производители.

Не всеки, който произвежда земеделска продукция, обаче е земеделски стопанин. За да е такъв, той трябва да произвежда растителна или животинска продукция, за продажба и да е регистриран като такъв по съответния ред. Регистрацията се извършва от областна дирекция „Земеделие“ чрез общинските служби по земеделие, като земеделският производител попълва специален формуляр и анкетна карта. След извършване на регистрацията той е длъжен в седемдневен срок да се регистрира в териториалното поделение на НАП, в което е започнал да упражнява земеделската дейност. При прекъсване, прекратяване или възобновяване на дейността земеделският стопанин трябва да уведомява в 7-дневен срок териториалното поделение на НАП. Когато се регистрира в НАП, той

подава и заявление, в което определя и вида на осигуряването – само за пенсия или за пенсия, болест и майчинство.

Има известни облекчения при осигуряването на земеделските стопани. Минималният осигурителен доход на земеделските стопани е по-нисък от този на останалите самоосигуряващи се лица (400 лв. за 2019 година). Лицата, регистрирани като земеделски стопани, когато едновременно с тази дейност упражняват и друга дейност в качеството си на самоосигуряващи се лица, се осигуряват върху минималния месечен осигурителен доход, определен за самоосигуряващите се лица (560 лв. за 2019 година). Има определен и максимален месечен осигурителен доход, който съвпада този на останалите осигурени лица (3000 лв. за 2019 година). Промяна в обстоятелствата при осигуряването и дейността се извършва с декларация по образец в 7-дневен срок в ТД на НАП. Ако не се подаде декларацията, земеделският стопанин има своите задължения, дори и практически да е прекъснал дейността си. Изключение са лицата, излезли в отпуск по майчинство, които не подават декларация за прекратяване на дейността при излизане в майчинство. Земеделските производители подават два вида декларации – декларация Образец 1, която е ежемесечна, и декларация Образец 6, която е годишна.

Вноските на земеделските стопани за държавно обществено осигуряване, допълнително задължително осигуряване и здравно осигуряване са изцяло за тяхна сметка и се внасят всеки месец за предходния до 25-о число.

Съпругът/съпругата на регистриран земеделски стопанин или тютюнопроизводител, който/която участва в упражняваната от него трудова дейност, може да се осигурява, като осигурителните вноски за социално осигуряване са изцяло за тяхна сметка.

На заетите в селското стопанство се дава възможност да работят на т.нар. едnodневни трудови договори. Такъв трудов договор се сключва за краткотрайна сезонна селскостопанска работа с регистриран земеделски стопанин за работа за един ден. Работата е свързана само с обработка на насаждения и прибиране на реколтата от плодове, зеленчуци, розов цвят и лавандула. Едnodневните договори бяха въведени през юли 2015 г. с цел създаване на възможност за полесно наемане и по-голяма мобилност на работници за краткотрайна сезонна селскостопанска работа и изсветляване на работната сила в земеделието. Наетите по силата на договор по чл. 114а от Кодекса на труда се осигуряват за пенсия и не губят правата си на социално подпомагане и обезщетения за безработица. Този вид договори се прекратяват с изтичането на работния ден и работодателите нямат ангажимент да регистрират сключването и прекратяването им в НАП, нито да оформят трудови книжки.

V. ОСИГУРЯВАНЕ НА ЗАЕТИТЕ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО ПО СВЕТА

Най-показателна в това отношение е практиката на страни като Франция, Германия, Полша и Испания, където съществуват отделни социалноосигурителни фондове за земеделските сто-

пани [13]. Така например във Франция фермерите, техните семейства и наетите от тях работници имат отделна осигурителна система. Тя се финансира допълнително от държавата, тъй като натрупаните вноски не са достатъчни за покриване на всичките ѝ разходи. Във Франция [14] Mutualité Sociale Agricole (MSA) се занимава със задължителното пенсионно осигуряване на всички заети в сектора на земеделието – фермери работодатели, селскостопански работници и техните семейства, сезонни работници и техните семейства. Най-характерната особеност на социалната закрила на работещите в селското стопанство във Франция е всеобхватността на социалното осигуряване на тази голяма категория осигурени лица. MSA покрива всички осигурителни рискове и се занимава с всички дейности, свързани със социалното осигуряване – не само здравно осигуряване, семейно и пенсионно осигуряване, но също така и осигуряване при трудова злополука и професионално заболяване, както и събирането на вноски. MSA също се занимава и с предоставяне на допълнително пенсионно, здравно и социално осигуряване. Нещо повече, тя се занимава и с трудовата медицина и безопасните условия на труд. Платените осигуровки се приспадат при формиране на облагаемия доход с изключение на допълнителните доброволни плащания. Младите фермери имат специална отстъпка при плащане на социалноосигурителните си вноски. Облекчението се изразява в заплащане на намалена вноска и постепенно намалява към края на петата година.

Германия също има специална законова система за социално осигуряване на земеделските стопани [15], която също се дофинансира от федералното правителство. Тя включва само фермерите, техните съпрузи и членове на семейството, като не обхваща наетите работници. Характерна черта на социалното осигуряване в земеделието в Германия е, че предлага всички услуги под един покрив: осигуряване при трудова злополука и професионално заболяване, пенсионно осигуряване, здравно осигуряване, наследствени пенсии. За здравно осигуряване и пенсии се осигуряват независимите земеделски производители (самостоятелно заетите земеделски производители) и техните семейства. За трудови злополуки и професионални болести се осигуряват независимите земеделски производители, които имат статут на самостоятелно заети лица, и техните семейства, наетите работници и сезонните работници. Съществува и допълнително пенсионно осигуряване за работещите в селското и горското стопанство, което се предоставя на неговите членове като допълнителна пенсия на базата на правни и тарифни разпоредби. Най-старият клон в тази система е осигуряването на земеделските работници за трудова злополука и професионално заболяване, което обхваща превенция, приспособяване и компенсация. Друг вид на социалната защита е фермерската помощ, гарантираща съществуването на предприятието. Домашната и фермерската помощ са вид социална закрила, която се предоставя основно на земеделските стопани. Тя гарантира,

че съответните дейности в стопанството ще продължат дори и при отсъствие на фермер или на член на неговото семейство в случай на заболяване или на медицинско лечение.

В Полша също съществува отделен социалноосигурителен фонд за фермери (Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, KRUS). Той се дофинансира от страна на държавата, тъй като постъпленията по него не са достатъчни за покриване на разходите му. В този фонд може да бъде регистриран всеки собственик на земя, по-голяма от 1 хектар. На осигуряване подлежат както самият фермер, така и съпруга и членовете на семейството. Вноските, дължими в него, съответно са по-ниски в сравнение с плащанията за осигуряване на лицата, заети в останалите сектори, докато ползите и правата, които фермерите получават, не се различават по отношение на здраве, социални грижи и образование. Месечната осигурителна вноска за старост и инвалидност се равнява на 10% от основната пенсия за старост. Земеделските стопани, чиито стопанства са над 50 хектара, плащат по-висок процент. Вноските се плащат на тримесечие.

В Испания съществува Специален селскостопански режим за социално осигуряване (REASS), който обхваща самоосигуряващите се лица, както и тези, които са наети по договор. Осигуровката се плаща в определен процент от предварително дефиниран минимален и максимален осигурителен доход. Всяко самоосигуряващо се лице може да избере върху какъв доход в рамките на тези ограничения да

се осигурява, като от това зависят в определена степен и евентуалните ползи и плащания, които ще получи. Осигурителните вноски подлежат на приспадане при формиране на облагаемия доход.

В Швейцария социалното осигуряване на заетите в аграрния сектор принципно не се отличава от това на осигурените в другите сектори на икономиката. Спецификите са свързани със семейните помощи за дребните земеделски производители под определено ниво на доходи. Сумата е регионално диференцирана (долини и планински райони).

В Италия селското стопанство също има определена специфична система за социално осигуряване, чиито начини на функциониране и вноски са различни както за наетите работници, така и за самостоятелно заетите лица. Самоосигуряващите се земеделски стопани се осигуряват задължително за рисковете инвалидност, старост и смърт (наследствени пенсии). За целите на социалното осигуряване се прави разлика между: земеделски производители, които не притежават собствена земя (наематели и привлечени земеделски производители); земеделски производители, които са собственици и които изключително или преимуществено практикуват земеделска дейност; предприемачи (лица, на които земеделието е основна професия и които практикуват тази дейност най-малко 2/3 (при стандартни парцели земя) или 50% (при планински или други трудни за обработване парцели земя) от тяхното работно време. Последните плащат само осигурителните вноски за

пенсия. Земеделските производители – наематели и привлечените земеделски производители – плащат 50% от вноската. Останалите 50% се плаща от собственика на земята за рисковете инвалидност, старост, смърт (наследствени пенсии) и семейни помощи. В Италия няма специална осигурителна схема за безработица, която да обхваща селскостопанските работници (земеделските производители).

В Северна Македония няма специална система за социална сигурност на земеделските стопани, но те са включени в отделна категория в общата система на задължително социално осигуряване. Заетите в аграрния сектор се делят на регистрирани отделни фермери, които са юридически лица и водят счетоводство; записани отделни фермери, чиито осигурителни вноски се изчисляват въз основа на годишен кадастрален доход; селскостопански производители, които имат допълнителен доход от селско стопанство. Задължителни осигурителни вноски (първи стълб) се внасят за пенсионно осигуряване и осигуряване за инвалидност, здравно осигуряване и осигуряване за безработица в случай на трудови злополуки. Лицата, които започват да се осигуряват след 2003 година, подлежат на задължително капиталово пенсионно осигуряване (втори стълб). Третият стълб е доброволното капиталово пенсионно осигуряване. Минималният осигурителен доход е 50% от средната месечна заплата, а максималният – 6 средномесечни заплати, определени от Държавната статистическа служба.

В Австрия социалното осигуряване на земеделските стопани (самостоятелно заети земеделски производители и техните семейства) е допълнителна социалноосигурителна схема, която обхваща трите клона – здравно осигуряване, осигуряване за трудова злополука и пенсионно осигуряване за всички самоосигурени лица в земеделските и горските стопанства. Институтът за социално осигуряване на земеделските стопани мотивира земеделските стопани да насърчават опазването на здравето и безопасността в своите земеделски стопанства, като им връчва удостоверения за безопасност. Удостоверението за безопасност представлява награда за земеделски стопани, които обръщат специално внимание на безопасността и опазването на здравето при работа. Присъждането става при строги критерии: общ стандарт за практики за здраве и безопасност; осведоменост на земеделските работници по отношение на безопасността; безопасна организация на труда (осигуряване на лични предпазни средства, комплект за първа помощ, чисто работно пространство); безопасно оборудване; безопасни превозни средства; безопасни сгради; безопасни електрически инсталации.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Осигурителното законодателство следва да заложи инструменти, които да стимулират и подпомагат заетите в аграрния сектор в България.

Съюзи на земеделските производители биха могли да играят роля, свързана с осигурителните системи и подпомагане на своите членове при

осигуряване и получаване на обезщетения.

Създаване на по-гъвкави условия за внасяне на осигурителните вноски на самоосигуряващите се земеделски стопани.

Прилагане на диференцирани минимални осигурителни доходи за вноските според района, в който осъществява своята дейност земеделският стопанин.

Въвеждане освен на едnodневни, и на седмични трудови договори, което ще облекчи работодателите, които наемат сезонни работници.

Установяване на възможности за по-ранно пенсиониране на заетите в селското стопанство поради по-тежки условия на труд.

Селското стопанство е един от най-рисковите сектори по отношение на трудови злополуки. Работещите претърпяват 1,7 пъти повече трудови злополуки и 3 пъти повече злополуки със смъртен изход спрямо средното ниво [16]. Авторките считат, че има смисъл в задължителното осигуряване за трудова злополука и професионални заболявания и за земеделските стопани – самоосигуряващи се лица.

Източници

- [1]. Eurofound, 2012. Fifth European Working Conditions Survey. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- [2]. Eurofound, 2012. Health and well-being at work. A report based on the fifth European Working Conditions Survey. Dublin.
- [3]. Eurofound, 2012. Sustainable work and the ageing workforce. A report based on the fifth European Working Conditions Survey. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- [4]. Eurofound, 2012. Trends in job quality in Europe. A report based on the fifth European Working Conditions Survey. Publications Office of the European Union. Luxembourg.
- [5]. Triest, Quentin. 2015, Agriculall in the context of agriculture in Wallonia, Special edition I Social security in agriculture, p. 35 – 41.
- [6]. Закон за пенсиониране на земеделците. Обн. ДВ, бр. 37 от 1941 г.
- [7]. Закон за общественото осигуряване, Обн., ДВ, бр. 89 от 1948 г.
- [8]. Наредба относно размерите и реда на внасяне на вноските по Закона за общественото осигуряване. Обн., ДВ, бр. 98 от 1949 г.
- [9]. Закон за пенсиите. Обн., ДВ, бр. 91 от 12 ноември 1957.
- [10]. Закон за здравното осигуряване. Обн., ДВ, бр. 70 от 19.06.1998 г.
- [11]. Закон за допълнителното доброволно пенсионно осигуряване. обн., ДВ, бр. 65 от 20 юли 1999 г.
- [12]. Кодекс за задължително обществено осигуряване. Обн., ДВ, бр. 110 от 17 декември 1999 г.
- [13]. OECD (2006). Taxation and social security in agriculture, OECD Publishing. France.
- [14]. EFAC (European Federation of Agricultural Consultancy) (2000). Taxation of Agriculture in Europe – A guide to agriculture income tax, Kluwer, Deventer, the Netherlands.
- [15]. Veen, H., Meulen, H., Bommel, K., Doorneweert, B. (2007) Exploring agricultural taxation in Europe. The Hague.
- [16]. FACTS, Европейска агенция за безопасност и здраве при работа, <https://osha.europa.eu/>

ПРОФИЛ НА АВТОРИТЕ

Доц. д-р Ваня Георгиева, катедра „Икономика“ – Аграрен университет, Пловдив, България. E-mail: v.georgieva@au-plovdiv.bg

Доц. д-р Надежда Благоева, катедра „Икономика“ – Аграрен университет, Пловдив, България. E-mail: blagoevi2@yahoo.com